DAVID ZNOVU KRÁLEM

Původ materiálu
Keřkovský Jan
Pořadí v lekci
12

VSTUPNÍ VERŠ

Ž 55,23 Žalmy 55:23 Na Hospodina slož svoji starost, postará se o tebe a nedopustí, aby se kdy spravedlivý zhroutil.

LITURGICKÉ ČTENÍ

2S 18,1-5

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

-zpráva o Davidově kralování je nesmlouvavě otevřená. Biblické dějepravy většinou Davida hodnotí jako zbožného krále, který vzal vážně Nátanovo prorocké slovo o potupě Davidova domu. David však po svém pokání nebere zřetel na Nátanovo varování. Přihlíží a nezasahuje proti intrikám, které se mezitím na královském dvoře doslova zabydlely (kap.13-14). David se i před svou smrtí chová jako ten, kdo se dobře vyzná v technologii moci, radí Šalomounovi, které osoby má nechat zabít, aby si upevnil svou pozici a měl od nich pokoj (1Kr 2,5-6.8-9). Stín tohoto "pokoje" padá na Šalomounovo kralování a nelze ho nevidět nebo omlouvat Hospodinovou přízní či plánem.

- Absolón, Abšalóm nebyl synem Betsabé, nýbrž princezny Maachy. Narodil se v Chebronu, který byl původním sídlem krále Davida. Chebronští žárlili na prvenství Jeruzaléma. Absolónovo jméno "Otec pokoje" souznívá s Šalomounovým – pokojný. Jsou to však rivalové. Absolónův životopis je vypsán v 2S 13,1n. Dodnes je pro židovstvo symbolem zrádce.

- stát v bráně – zastávat funkci rozhodčího ve sporech , vynášet soudy.

- Absolónovo uvíznutí na stromě bychom neměli chápat jako jeho nešikovnost nebo důsledek jeho parádivosti. Biblický text nás upozorňuje, že se jedná o posvátný strom. Posvátné pohanské stromy a svatyně nabízely azyl pro ty, kdo byli uvnitř. Tak se projevuje Absolónova náchylnost k pohanskému kultu (nejmladším můžeme tento "náboženský postoj"

vyložit tak, že se Absolón jednoznačně vzdává, ale Joáb ho přesto zabíjí). Absolónovu "pohanskou orientaci" dosvědčuje i vztyčení "památníku Absolónova" (18,18), nazvaného zjemněle "Abšalómova ruka" – jednalo se o falický symbol běžný v kultech plodnosti. Podobných památníků znal starověký svět nespočet. Způsob pohřbu naznačuje, že Absolón má být považován za nábožensky nečistého – za proklatce.

- Joábova taktika – je zřejmá – zabít co nejrychleji vůdce nepřátel, aby se zbytečně neprodlužoval bratrovražedný boj. Rychlé usmrcení Absolóna znamená pro jeho vojsko zřetelnou porážku a konec boje. Tuto taktiku však staví do odlišného světla zásadní Davidovo slovo – ušetřte Absolóna (18,5 viz též 18,12). Respekt ke králi a jeho příkazu má platit víc než dobře promýšlená taktika. Joáb svou svévolí porušil azyl, který pro Absolóna svým slovem zjednal sám David.

– Davidův nářek nemusí být pokládán za dobře vymyšlené divadélko pro diváky, protože David respektuje Absolónovo zvolení králem. V tomto ohledu má Absolón určitou imunitu – tak jako ji měl i Saul. Vojevůdce Joáb je jiného ražení – nabádá Davida k přiměřenému způsobu truchlení nad definitivně ztraceným synem. Generál je přesvědčen, že není třeba déle pokračovat v truchlení, protože přespříliš teatrální oplakávání syna zpochybňuje vojenskou strategii generála a vojska, a navíc neodpovídá ani vlastnímu Davidovu přání být a zůstat králem. David se této taktice podřídí, své touze též, a přestane truchlit.

2. úskalí textu:

- příběh o Absolónovi není varovným vyprávěním o neposlušné máničce, která doplatila na své vlasy. Absolón spíše doplatil na věrnost cizím bohům. Doufal, že ho ochrání, proto zůstává ve stromě – "visí mezi nebem a zemí" – očekává ochranu. Neměli bychom příběh zjednodušit tím, že o Davidovi řekneme, že Pán Bůh si ho vyvolil za krále, a Absolóna už předem zavrhl jako uchvatitele. Davidovo jednání vůbec nenaznačuje, že by si byl jist, že je Bohem vyvolen k dalšímu panování. David touto jistotou nežil. David přijímá zlořečenství (16,5nn). Byl si vědom, že si zaslouží zavržení a že na jeho místo může nastoupit někdo jiný. Proto pláč nad Absolónem nemusí být hned chápána jako "divadélko" pro veřejnost ani jako pouhý povinný náboženský obřad. Jde o smutek nad definitivně ztraceným synem. Lítost je velice křehká záležitost a neměla by být na veřejnosti předkládána jako zbožně-náboženský výkon. Kdyby se David vzdal svého úřadu, pak by i jeho nářek nemohl být chápán jako exhibice nebo obřad, kterým si myje ruce nad smrtí Absolóna. Hřích zabití syna má společenský rozměr, není to jen záležitost velitele Joába, postihuje i Davida, protože on chce být králem – to si má uvědomit.

3. metodické pokyny:

Obrázek lze použít po vyprávění. Děti pak mají volbou jedné cesty vystihnout smysl příběhu. Předpokládá to ovšem, že se při svém výkladu budete snažit vyhnout slovům, která mají na výběr.

Obrázek lze také použít v úvodu: Co předpokládají děti? Jakou cestou David půjde? Jakou by ony vybraly a proč? Příběh jim potom vyprávíte jako biblické řešení.

4. pomůcky: obrázek politika, který se umí nebo uměl prosadit za každou cenu; obrázek knížete Václava hledajícího azyl před Boleslavem; obrázek azylového domu; obrázek lidí prchajících před nepřáteli – v utečeneckých táborech.

5. motivační uvedení do příběhu:
Otázka pro mladší a střední školní věk:

Byli jste někdy na pohřbu – proč tam lidé pláčí, co je dojímá?
Soustřeďte se na motiv lítosti – upřímné lítosti. Pláče někdo proto, že to jen předstírá? Proč to dělá?
Znáte nějakou hru, kdy si "zachráníte život", když něco uděláte? (čupnete si, vrátíte se na svou polovinu hřiště, kam soupeř nesmí atd.) Motivace chce naznačit, že Absolón se spoléhal na ochranu starověkého božstva – na posvátnou ochranu. V lidové zbožnosti – křížek je ochrana proti zlým silám, svěcená voda a kruh namalovaný křížem prý ochrání před zlými silami – tak je tomu v legendách, pohádkách. Bible neschvaluje Joábův čin, naznačuje však neúčinnost takových posvátných úkonů.

6. osnovy vyprávění:

a) osnova pro mladší školní věk:

I. Absolón pronásledován, David nakazuje šetrné zacházení s Absolónem
II. Absolón hledá azyl, ale Joáb ho zabíjí
III. David pláče
IV. Joáb Davida napomíná

b) osnova pro střední a starší školní věk:

I. David nakazuje šetrné zacházení s Absolónem

II. Davidovo vojsko vítězí nad Absolónovým

III. Absolón hledá azyl v posvátném okrsku

IV. Absolón zabit

V. David pláče

VI. Joáb napomíná Davida

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ:

Někdy se to tak semele, že lidé najednou stojí proti sobě jako nepřátelé. A někdy jsou to přitom lidé, kteří si donedávna byli blízcí: stojí proti sobě třeba sourozenci nebo rodiče a děti – brzy zjistí, jak snadné je někoho rozesmutnit nebo zranit a jak těžko se rozbité vztahy dávají dohromady. Někdy stojí proti sobě sousední národy nebo sousedé z téhož národa. Často je sžírá nenávist a strach a o to víc si připomínají křivdy, které zažili od těch druhých, a nechtějí ani slyšet o tom, co provedli oni sami. A někdy se to nakonec semele tak, že se do sebe pustí. Čím víc lidí se do sporu zatáhne, tím horší to bývá. Začne-li se zabíjet, na obou stranách přibývá smutných a nešťastných. To lidé moc dobře vědí, a přesto se do sebe pouští zase znovu. To se pak ubližuje a ničí a nedbá se na žádná pravidla, která jindy platí a chrání náš společný život.

II. DAVID PROTI ABŠALÓMOVI

Král David by měl svému synu Abšalómovi co vyčítat, a nebylo by toho málo. Ani on sám však nemá čisté svědomí. Ale není to jen jejich rodinný spor: oba byli prohlášeni za krále, týká se to tedy celého Božího lidu. Abšalóm vytáhl proti Davidovi do boje a vyhnal ho z Jeruzaléma. Co má teď David udělat? Měl by se vzdát? Anebo má bojovat? A když vyhraje, co dál? Pomstít se? Trestat? Nebo odpustit?

Lid má dva krále a David si možná není jist, jestli s ním Hospodin ještě počítá. Jak to bude dál?

Schyluje se k bitvě a nebude to pěkná podívaná: proti sobě stojí otec (bývalý král) a syn (kterému se povedl převrat a je králem teď). David a Abšalóm. Každý z nich má na své straně spoustu vojáků a ti teď půjdou proti sobě. Boží lid je rozdělen na dvě znesvářené části. David sám do boje nepůjde. Chtěl jít, ale jeho lidé mu to rozmluvili, bude jim prý platnější, když zůstane tady. „Tak aspoň s ohledem na mne jednejte šetrně s mým synem Abšalómem," nařídil jim a oni vytáhli do bitevního pole.

Toho dne napočítali v Izraeli mnoho padlých, byla to hrozná, bratrovražedná bitva. Jenže co přijde po ní? Když se jednou dostanou zbraně ke slovu, hned tak nezmlknou, a zmocní-li se lidí pomstychtivá nenávist, není k zastavení. Jeden ze zkušených Davidových vojevůdců, Jóab, věděl, že aby tenhle boj brzy skončil, museli by protivníkům zabít velitele – to by byl rychlý a jasný konec a nepřátelé by byli poraženi. Najednou se taková příležitost naskytla.

III. ABŠALÓMŮV KONEC

Jakýsi bojovník přiběhl se zprávou, že našel Abšalóma: je támhle u posvátného stromu. "Proč jsi ho nezabil?" zeptal se Jóab, „odměna by tě neminula." Bojovník však nesouhlasil: „Abšalóm je přece královský syn! Na vlastní uši jsem slyšel, co říkal David: Jednejte s Abšalómem šetrně, už kvůli mně."

Pak je tu ten posvátný strom. My žádné posvátné stromy nemáme, ale tehdy je některé národy považovaly na místo, kde člověk najde útočiště v nebezpečí: asi jako kdybyste v boji začali mávat bílým praporem, že se vzdáváte. Abšalóm možná víru motal dohromady s pověrami a se zvyklostmi pohanských národů, však už stihl dát postavit i svůj vlastní pomník (taky takový posvátný sloup to asi měl být). Snad tady od toho stromu čekal zázračnou pomoc a ukrýval se tam pod ochranu nějakých kouzel a čar.

Jóab to všechno vyslechl a zvážil, ale pak jen zavrčel: „Nebudu se s tebou zdržovat." Nechal tam bojovníka stát a šel a Abšalóma zabil. Abšalóma sotva mohl ochránit posvátný strom, měl ho však chránit Davidův příkaz. Jenže Davidovy příkazy vojevůdce Jóab poslouchal jen někdy.

Ještě jeden problém tu byl: Kdo to králi řekne a jak? Jeden ochotný posel se nabídl, mladík, který už předtím Davidovi prokázal cenné služby. Jóab však raději poslal jakéhosi cizince: kdo ví, jak bude vypadat králův hněv a jak skončí posel špatných zpráv…

IV. DAVIDŮV NÁŘEK

Kdo čekal, že si David oddechne a bude slavit vítězství, přepočítal se. Žádné oslavy se nekonaly, naopak: David se zhrozil, co se stalo. Šel do ústraní, někam, kde by byl sám, a tam hlasitě naříkal, vždyť ztratil syna („kéž bych byl umřel místo tebe, Abšalóme, synu můj!“). Brzy se rozkřiklo, že král truchlí a zoufá si, a všeho lidu se zmocnil smutek: Kdepak oslavy vítězství, všichni se vkrádali do města, jako by se styděli, že s tou bitvou měli vůbec něco společného. Takhle se ale vracívají domů poražení: všichni společně prohráli; tak končívá občanská válka a skončila tak i tato bitva.

Znovu však zasáhl vojevůdce Jóab: Královi bojovníci se nemají zač stydět, stydět by se prý měl David – za to, co teď dělá. „Bědueš, králi, a naříkáš po bitvě, ve které tví vojáci nasadili svůj život pro tebe a pro záchranu tvé rodiny. Co to s tebou je? Vždyť ty snad miluješ ty, kdo tě nenávidí, a nenávidíš ty, kdo tě mají rádi! Zdá se mi, že kdyby dnes zůstal naživu Abšalóm a my všichni byli po smrti, byl bys spokojenější.“ Ta slova Davida asi zarazila, ale něco na nich bylo. Poslechl proto Jóabovu radu (možná skoro rozkaz): „Vstaň a běž a jednej se svými služebníky vlídněji!“ Jóab ještě připojil výhružku: Neuděláš-li to, končíme u tebe, zůstaneš sám a bude ti hůř, než jsi kdy zažil.

Král David se tedy posadil v bráně a lid k němu přicházel. Ti, kdo byli v boji na jeho straně, ale i ti druzí: nebylo snadné se smířit, ale pokoušeli se o to. Úplně jednotný však Boží lid rozhodně nebyl. Ale aspoň měli zase jen jednoho krále, a co víc: krále, který – i když měl mnoho chyb – byl věrný Hospodinu.

MODLITBA

Pane Bože, proč se tak snadno stane, že se lidé postaví proti sobě jaké nepřátelé? Ty nás učíš lásce: abychom uměli odpouštět a začínat s druhými znovu, po dobrém. Vždyť žijeme z tvé milosti a tu máme přát i druhým. Prosíme, pomáhej nám, ať to dovedeme trochu líp. Ať nad námi nevyhrává hněv a už vůbec ne nenávist. Prosíme taky za všechny lidi, kteří žijí uprostřed nenávisti, bojů a válek. Prosíme za ty, komu se po někom stýská a kdo jsou smutní. Pomáhej nám, Pane. Amen

podněty pro rozhovor:

- může nás před nebezpečím ochránit amulet?

- co je azyl, azylový dům?

- znáte nějakého českého knížete nebo krále, který nevyužil svého vítězství nad nepřáteli k jejich likvidaci a potupě? (Soběslav kontra Lothar bitva u Chlumce 1126, Jiří z Poděbrad u Vilémova r.1458 nezlikvidoval uherského krále Matyáše.)

- znáte nějaké magické předměty, které člověka naprosto bezpečně ochrání? Nebo je to pověra? Nebo se to děje jen ve filmových pohádkách?

– pamatujete si na jinou situaci, kdy král David hlasitě projevoval svou lítost?
– znáte nějakou písničku, v níž se prosí za odpuštění ? (Odpusť S 233) Je lehké takovou píseň zpívat, anebo nezáleží na slovech, která zpíváme, a stačí, že se nám líbí melodie?
– byli jste někdy na nějakém shromáždění nebo na pohřbu, kde jste pociťovali lítost a plakali jste?
– stane se vám někdy, že pláčete u televizního filmu, že cítíte slzy v očích?
– apoštol Pavel řekl, že máme plakat s plačícími a radovat se s radujícími – je to vlastnost slabochů, že se přizpůsobí náladě druhých? O čem to apoštol mluví? Nebo “správnej” chlap, správné děvče nikdy nepláče?

Odkaz na pracovní list
12 David znovu králem - st
12 David znovu králem
Odkaz na píseň
Neskládejte v mocných naději
Já chtěl bych, Bože můj, mít srdce plné síly
Jednou budem dál, jednou budem dál, já vím
Ovečky (SV198)
Odpusť, že dnes tak jako včera
Ježíši, Pane můj (BTS39)
Cílová skupina
Starší školní
Mladší školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu Starý zákon 2
Biblický odkaz (kat)
2 Samuelova 18,1–17
2 Samuelova 19,1–9